

[Download PDF](#)

Færøsk, dansk og gøtudansk

På Færøerne er sproget færøsk, mens dansk er første fremmedsprog. Det danske fravælges i stigende grad til fordel for færøsk. Siden 1996 er det således ikke længere et krav at lovene også skal være skrevet på dansk.

Nedenstående materiale om færøsk stammer fra "Norden i Skolen"

Færøsk – et ungt skriftsprog

I slutningen af 1700-tallet blev der skrevet en del tekster på færøsk, en forholdsvis stor ordbog med danske og latinske oversættelser blev lavet, og der blev nedskrevet en del kvad og anden folkløse, som havde været overleveret mundtligt fra generation til generation. På det tidspunkt havde man intet autoriseret færøsk skriftsprog, så hver skribent havde sin egen ortografi, som hovedsagelig byggede på det lydlige princip. Der blev gjort forsøg på at etablere et færøsk skriftsprog, men først i 1846 med V.U. Hammershaimbs forslag til retskrivning, der havde sproghistoriske rødder, blev færøsk, som vi kender det i dag, etableret. Der gik en del år, før færøsk skriftsprog fik en større udbredelse. Hovedårsagen var, at den færøske befolkning på det tidspunkt næsten udelukkende var mundligt praktiserende, der var ingen etablerede skoler i landet, og al daglig kommunikation og kulturoverlevering foregik mundtligt på færøsk. Lidt anderledes var kommunikationen med myndigheder og de gejstlige, hvor sproget var dansk. Derfor har dansk helt frem til midten af 1900-tallet været det officielle sprog, både i skole og i offentligheden. Færøsk blev først hovedsproget i skole og administration efter Anden Verdenskrig.

Færøsk er et nordisk sprog. I sin skriftlige form ligner færøsk meget islandsk, selv om der er visse forskelle i ordforrådet, som også har meget til fælles med skandinaviske sprog. I udtalen har færøsk sine helt særegne træk og har fx udviklet en del diftonger, som ikke findes i nabosprogene.

Færøsk – et nordisk sprog

Færøsk er det mindste af de nordiske sprog. Man regner med, at omkring 70.000 mennesker taler færøsk, heraf omkring 49.000 bosiddende i Færøerne. Den færøske grammatik har meget til fælles med oldnordisk og islandsk grammatik. Kasussystemet er det samme. Køn og bøjning har man også til fælles med moderne islandsk. Derimod er der tendenser til, at den færøske grammatik

forenkles hurtigere end den islandske. Genitiv er fx ikke almindeligt i moderne færøsk. Færøsk har også været mere åbent for låneord, før i tiden i særdeleshed fra dansk, men i nyere tid især fra engelsk. Den som kan et skandinavisk sprog, forstår derfor flere ord i en færøsk tekst end i en islandsk. De første tegn på færøsk som en selvstændig gren af de norrøne sprog er fra en lovsamling kaldt Seyðabrævið (Fårebrevet) fra 1298, som er en lovsamling om fårehold i landet.

Der udkommer megen litteratur på færøsk, både skønlitteratur og faglitteratur. Der bliver oversat en del litteratur til færøsk og næsten alle tekstgenrer findes på færøsk. På Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes universitet) har man mulighed for at studere færøsk på sommerkurser i færøsk sprog, kultur og litteratur for nordiske og internationale studerende."

<https://nordeniskolen.org/da/sprog-kultur/gymnasiet/de-nordiske-sprog/om-faeroesk/>

Opgave

Hvordan skildrer "Norden i skolen" forholdet mellem dansk og færøsk på Færøerne, således som sprogene og deres status har udviklet sig? Hvilke særlige forhold gør sig gældende for det færøske sprogs historie?

Gøtudansk

Gøtudansk/færødansk er en særlig færøsk variant af dansk dvs. dansk som er påvirket af færøsk. Færødansk er bl.a. er karakteristisk ved at udtalen ligger tæt på det danske skriftsprog dvs. at ordene stort set udtales som de staves. Det betyder at gøtudansk er let forståeligt for både danskere, nordmænd og svenskere.

Opgave

Hvad siger de unge færinger i undervisningsfilmen 'Dansk på Færøerne' om gøtudansk? Hvilken nytte kan de se i at de kan tale dansk og gøtudansk?

I artiklen "Dansk på Færøerne og færødansk" kan man læse en nærmere redegørelse for og analyse af sprogforholdene på Færøerne og forholde mellem færøsk, dansk og færødansk.

Herfra stammer også følgende konstruerede eksempel på en tekst skrevet på både færøsk, færødansk og dansk:

Færøsk

»Tann lítla gentan úr Tórshavn, it dámar ikki barnagardin, kemur at vera heima hjá mammu síni. Um hon hevur hug, kann hon altít fara yvir til spælivin sín Jón, it býr beint vit. Men hennara allarbesti vinur er omman hjá Jón, og vitjar hon hana hvønn dag at lesa bókur vit henni. Um vetrit er gott, vil hon helst spæla uttanfyri og so er hon glat í tí. Tá it húskit hvørt summar fer at fertast, fara tey nitur og vitja vinir sínar í Keypmannahavn. Seinast tey vóru komin nitur, sóu tey ein film í biografinum, og gentan helt hann vera so stuttligan. Hvør bara kundi havt frí árit runt!«

Færødansk

»Den lille pige fra Tórshavn, der synes ikke om børnehaven, kommer at blive hjemme hos sin mor. Om hun har lyst, kan hun altid gå over til sin legekammerat Jon, der bor lige ved siden af. Men hendes allerbedste ven er bedstemor hos Jon, og besøger hun hende hver dag at læse bøger ved hende. Hvis vejret er godt, vil hun allerhelst lege uden for, og så er hun så glad i det. Da familien hver sommer går ud på ferie, tager de ned og besøger sine venner i København. Sidst de var kommen derned, så de en film i biografen, og pigen syntes, han var så sjov. Hvem bare kunne have fri hele året.«

Rigsdansk

»Den lille pige fra Torshavn, der ikke synes om børnehaven, kommer til at blive hjemme hos sin mor. Hvis hun har lyst, kan hun altid gå over til sin legekammerat Jon, der bor lige ved siden af. Men hendes allerbedste ven er Jons bedstemor, og hun besøger hende hver dag for at læse bøger med hende. Hvis vejret er godt, vil hun allerhelst lege udenfor, og så er hun så glad. Når familien hver sommer tager på ferie, rejser de til Danmark og besøger deres venner i København. Sidst de var kommet til Danmark, så de en film i biografen, og pigen syntes, at den var så sjov. Hvem der bare kunne have fri hele året.«

Opgave

Undersøg hvilke skriftsproglige forskelle og ligheder I selv kan udlede af ovenstående eksempler. Løsningen kan ses i artiklen Karoline Kühl: Dansk på Færøerne og færødansk, Mål og Mæle, marts 2013).

Vi vil gerne rette en stor tak til begge fonde, Undervisningsministeriet og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig for deres støtte.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

DANSK CENTRALBIBLIOTEK
FOR SYDSLESVIG

BREBØLFONDEN

AAGE OG JOHANNE
LOUIS-HANSENS FOND

Hjemmesiden er optimeret til nyeste version af følgende browsere: Chrome, Firefox, Safari og Edge.